

Remete úr

Krúdy Gyula legismertebb műve, a Vörös postakocsi 1913-ban jelent meg, s — ami abban az időben példátlan siker — egy esztendő alatt három kiadást ért meg. Ez a népszerűség azonban nem a remekműnek, hanem az akkori pesti közönség pletykaéhségének tudható be. A regényben ugyanis valóságos személyek, megtörtént — és részben közismert — események is szerepelnek. A Vörös postakocsi Alvinczi Eduárdja — valójában a lóversenykirály és szercsejátékos nábobról, Szemere Miklósról van szó — a könyv megjelenése után mérsékletre intette Krúdyt. Ady Endre pedig a Nyugatban megjelent kritikájában „majdnem paszkvill-alacsonyosságúnak”, tehát személyeskedő prózának, gúnyiratnak minősíti a regényt. Igaz ugyan, hogy Ady szerint naplónak nem napló, memoárnak pedig nem elég bátor; csak hogy Szemere akkor még élt, s 1918-ban bekövetkezett halála után Krúdy is sokkal bátrabban írt a „fejedelem” különös és regényes környezetéről, viselt dolgairól.

Lassan felfedezzük, hogy Krúdy elsősorban a valóságra épített. Sokat emlegetett álomvilágát többnyire nagyon is valóságos személyek népesítik be. Történetei, a regényekben és novellákban fellelhető életrajzai sokszor dokumentumértékűek. Szereplőit egyszer valódi nevükön említi, máskor kitalált névvel illeti. Budapest krónikása volt, tolla nyomán jó néhány akkor nevezetes pest-budai história hiteles elbeszélése maradt ránk; sokszor még a kulisszák mögé is betekintést enged. Publicisztikai munkásságától még inkább távol állt az álomvilág, hiszen híres és hírhedt alakok egész sorát örököltette meg a Tegnapok ködlovagjai és a XIX. század vizitkártyái című sorozatában.

Jóformán egész életében foglalkoztatták azok a csodabogarak, akiket Szemere Miklós gyűjtött maga köré Bécsben és Pesten. Remete C. Szervác például az író kései, Kékszalag hőse című regényének

lapjaiból lép elő középkorias barátságába öltözve, a hóna alatt iratkeercsekkel. Történetíró, amolyan botcsinálta tudósemler, aki a regény szereplőinek bebizonyítja, hogy Szemere a honfoglaló magyarok egyenesági leszármazottja, mivel egyik őse Árpád apánk hűgát vette feleségül. Ez a frigy persze aligha történelmi tény, az viszont igaz, hogy Ferenc József engedélyezte a Szemeréknek, hogy nevük előtt használhassák a de genere Huba jelzót. Ebben pedig nagyon is valóságos része volt a regénybeli Remete úrnak.

Való igaz ugyanis, hogy Szemere közvetlen környezetében előfordult egy Zarándy A. Gáspár nevezetű levéltárnok, aki 1860-ban született Pozsonyban. Egy bevándorolt német fia volt, s a legsovonistább magyar lett belőle. Joghallgató korában, a tiszaezlári vérvád idején hallatott magáról először; megalapította az antiszemita pártot, uszító plakátokat és brosúrákat nyomtatott, s ezekkel valóságos forradalmat szított a fővárosban. Később írónak csapott fel, szélsőséges hangú újságcikkei mindig botrányt kavartak, számos párbaja és sajtópere is volt, egy izhen el is ítélték. A század elején visszavonult a közéletől, majd anyja halála után Garamkövesden birtokot és kastélyt vásárolt, ott halt meg 1911-ben. Élete végén a genealógia tudományára adta a fejét. Témánk szempontjából két munkája érdekes: 1905-ben Antonides néven könyvet írt Szemere Miklósról, majd 1910-ben egy másikat, egy képes díszalbumot, amely Huba vére, Szemere címmel franciául is megjelent.

Zarándy figurája előfordul Krúdy Bukfenc című regényében is, ahol a Remete A. Arnold nevet viseli. A cselekmény szerint színészeti és varietéiskolúja volt a Pekáryházban, a terézvárosi templom szomszédságában. És amilyen különös pesti figura volt, még ezt is el lehet hinni Krúdynak.